

Ruspoli Morenes gegn Spáni

Dómur frá 28. júní 2011

Mál nr. 28979/07

1. gr. 1. viðauka. Friðhelgi eignaréttar

Forkaupsréttur. Söluskilmálar. Menningarverðmæti.

1. Málsatvik

Kærandur, Carlos, Luis og Enrique Ruspoli Morenes eru bræður og spænskir ríkisborgarar, búsettir í borginni Madrid á Spáni. Málið varðaði sölu þeirra á listaverkinu *Greifynjan af Chinchón* eftir spænska listmálarann Francisco de Goya.

Í desember árið 1999 tilkynntu kærandur spænskum yfirvöldum um fyrirhugaða sölu þeirra á listaverkinu eins og þeim bar lagaleg skylda til. Kærandur höfðu samið um að selja verkið einkaaðilum fyrir 24 milljónir evra. Kaupverðið átti að greiða í einni greiðslu í reiðufé fyrir 15. mars árið 2000. Þann 18. janúar árið 2000 ákvað mennta- og menningaráðuneyti Spánar að nýta forkaupsrétt sinn að verkinu samkvæmt lögum þar sem það væri hluti menningarverðmætum þjóðarinnar. Í kjölfarið fóru kærandur fram á að sömu söluskilmálar ættu við og í fyrri sölusamningi. Þá fóru kærandur einnig fram á að fyrirvari yrði á ef verðmæti verksins myndi aukast og greiddir vextir þar til greiðsla væri inna af hendi að fullu. Ríkið fékk verkið afhent þann 17. febrúar árið 2000. Eftir að kærandur höfðu ítrekað kröfur sínar án nokkurra viðbragða frá yfirvöldum höfðuðu þeir mál gegn ríkinu til viðurkenningar á kröfum sínum. Meðan málið var til meðferðar greiddi ríkið kærendum umsamið kaupverð. Var greiðslan í tveimur hlutum fyrst 15 milljónir evra þann 30. janúar árið 2001 og síðar 9. milljónir evra 11. júlí sama ár.

Þann 11. október árið 2001 var máli kærenda vísað frá dómi þar sem talið var að lög um verndun menningarverðmæta heimiluðu yfirvöldum að greiða verðmæti, sem keypt væru á grundvelli forkaupsréttar, með þeim hætti sem gert var í þessu máli. Þá var ekki talið að lögin sjálf brytu gegn stjórnarskrá landsins með vísan til fordæma stjórnlagadómstóls Spánar í sambærilegum málum. Hæstiréttur Spánar staðfesti þessa niðurstöðu árið 2006.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandur héldu því fram að ríkið hefði brotið gegn 1. gr. 1. viðauka sáttmálans með því að neita að verða við umsömdum greiðsluskilmálum og kröfum þeirra um hærra kaupverð vegna tafa á greiðslum.

Niðurstaða

Með því að nýta forkaupsrétt sinn á verkinu *Greifynjan af Chinchón* höfðu spænsk yfirvöld gert það sem þau töldu nauðsynlegt til að hafa hönd í bagga um ráðstöfun eigna í samræmi við hag almennings í skilningi 1. gr. 1. viðauka sáttmálans. Til að slík skerðing á eignarétti samrýmdist sáttmálanum þyrfti hún í fyrsta lagi að vera í samræmi við lög. Í öðru lagi þyrfti hún að þjóna lögmætu markmiði og að lokum þyrfti að gæta jafnvægis milli almannahagsmuna annars vegar og réttinda þeirra sem fyrir skerðingunni verða hins vegar.

Um tvö atriðin áréttaði dómstóllinn að forkaupsréttarheimildin byggði á ákvæðum laga um verndun menningarverðmæta. Ákvæði laganna væru aðgengileg, skýr og fyrirsjáanleg. Lögin gerðu yfirvöldum kleift að viðhafa eftirlit með sölu listaverka og þjónuðu því lögmæta markmiði að vernda menningarverðmæti þjóðarinnar.

Síðasta álitæfnið sem dómstólnum bar að taka afstöðu til var hvort yfirvöld hefðu gætt jafnvægis milli réttinda kærenda og almannahagsmuna við töku ákvörðunar sinnar um að nýta umrætt forkaupsréttarákvæði. Dómstóllinn áréttaði að ríkjum væri veitt töluvert svigrúm við eftirlit með sölu og útflutningi menningarverðmæta og þeim væri heimilt að grípa inn í ef þau teldu það nauðsynlegt. Þá væri ríkjum jafnframt heimilt að skylda aðila til að tilkynna um sölu slíkra menningarverðmæta og

nýta forkaupsrétt ef ástæða þætti til. Þegar yfirvöld hefðu ákveðið að nýta forkaupsrétt sinn bæri þeim að fara eftir ákveðnum fastmótuðum reglum við kaupin. Seljandi gæti því ekki breytt söluskilmálunum einhliða. Dómstóllinn leit svo á að kærendur hefðu fengið fullt kaupverð greitt fyrir verkið. Jafnframt hafði greiðslan verið greidd innan þess tímaramma sem lögin settu yfirvöldum. Lögin um vernd menningarverðmæta gerðu hvorki ráð fyrir því að kaupverð hækkaði ef greiðsla dróst á langinn né greiðslu vaxta ef slíkt kæmi upp. Kærendur gátu því ekki haft lögmætar væntingar til slíkrar greiðslu.

Var einróma álit dómstólsins að með nýtingu forkaupsréttarákvæðisins hefði ekki verið brotið gegn réttindum kæranda samkvæmt 1. gr. sáttmálans.